

KALIEF – SULTAN – EMIR – SJEIK – SJARIEF

Hugo Lambrechts-Augustijns

Een kalief, in het Arabisch خليفة (chalifa), betekent opvolger, plaatsvervanger of rentmeester. Hij staat aan het hoofd van een kalifaat. Mustafa Kemal Atatürk schafte het kalifaat af in 1924. Bagdad vormde bijna 800 jaar het centrum van het kalifaat van de Abbasiden. Het kalifaat Cordoba bestond tussen 929 en 1031 en omvatte het grootste gedeelte van Spanje en Portugal, met gebieden in Noord-Afrika. De Iraaks-Syrische soennitische rebellengroep 'Islamitische Staat' (IS) proclameerde in 2014 in Irak en de Levant een kalifaat met Ar-Raqqa als hoofdstad.

Binnen de moslimadel heeft een sultan, in het Arabisch سلطان, een hoge rang (een kalief staat hoger in rang) en staat aan het hoofd van een sultanaat. Het woord heeft een Syrische oorsprong en betekent macht, regering, heerschappij, autoriteit. Het werd later een vorstelijke titel. Brunei en Oman zijn nog steeds sultanaten. Maleisië is een federatie van sultanaten en de koning wordt uit de sultans gekozen voor een periode van vijf jaar. Ook in Indonesië zijn nog sultans. De bekendste sultans waren die van het Ottomaanse Rijk. De vorsten van Marokko droegen de titel van 1664 tot 1957. In 1957 nam Mohammed V de titel van koning aan. In Arabische en islamitische landen is *Sultan* ook een jongensnaam, wat verwarring kan scheppen. Hongarije werd enkele eeuwen overheerst door het Osmaanse Rijk, waardoor de Magyaarse jongensnaam *Zoltan* ontstond.

Emir, in het Arabisch أمير (soms ook gespeld als *amir* of *ameer*), staat voor 'commandant, aanvoerder, vorst, prins'. Een emir regeert over een emiraat. Deze adellijke of vorstelijke titel wordt in de islamitische landen van het Midden-Oosten en Noord-Afrika gebruikt. Oorspronkelijk was het een eretitel die gegeven werd aan de nakomelingen van Mohammed, via zijn dochter Fatima Zahra. In latere tijden werd de titel in bredere zin gebruikt, bijvoorbeeld als titel voor stamhoofden van bedoeïenen van Arabië en edelen en functionarissen van het Ottomaanse Rijk. Ook binnen de Gouden Horde en bij de Moren in Spanje werd de titel gebruikt.

Sjeik, in het Arabisch شيخ (sayk), van شيخ (Saka), betekent letterlijk 'oude man'. Een sjeik is de leider van een Arabisch dorp, of de patriarch van een stam of familie.

De sjarief van Mekka of grootsjarief was de traditionele beschermer van de heiligste plaatsen van Mekka en Medina, die tevens heerste over de twee steden en het omliggende gebied. De sjarief draagt zorg voor de bescherming tijdens de hadj, de jaarlijkse bedevaart naar Mekka. De sjariefs zijn directe afstammelingen van de profeet Mohammed. T.E. Lawrence (1888-1935), beter bekend als *Lawrence van Arabië*, kon sjarief Hoessein ibn Ali overhalen om aan de Britse kant tegen de Ottomanen te vechten in de Eerste Wereldoorlog. Onder leiding van diens zoon emir Faisal en met advies van Lawrence brak de Arabische opstand uit. Sinds 1924 is de Saoedische koninklijke familie de beschermer van de heilige plaatsen. Zij zijn echter geen directe afstammelingen van de profeet en kunnen daarom de titel sjarief niet opeisen. Sjarief is ook een stamtitel, gegeven aan zij die dienen als beschermer van de stam en al zijn bezittingen en land.